

Е.В. ПОЗНЯК

Еліна Владиславівна Позняк, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка, психолог

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ЕКОЛОГО-ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розвиток системи екологічного права України – це перманентний процес відображення в праві суспільно-правових процесів формування державної екологічної політики в сфері охорони навколишнього природного середовища в цілому, його природних комплексів та екосистем, окремих природних ресурсів та їх природних корисних властивостей, а також забезпечення екологічної безпеки.

Законодавчому регулюванню¹ екологічних відносин притаманний міжгалузевий і комплексний характер, тому переважна більшість правових інститутів екологічного права характеризується комплексністю та міжгалузевістю.

Правові, філософські, соціальні, психологічні, економічні, організаційні, власне екологічні та інші проблеми екологічної та еколого-правової культури досліджували такі вчені радянського періоду і сьогодення, як В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, Б.В. Єрофєєв, О.І. Казанник, І.І. Каракаш, В.В. Костицький, С.М. Кравченко, М.В. Краснова, В.С. Крисаченко, А.М. Львовичкіна, Н.Р. Малишева, В.Л. Мунтян, В.В. Петров, М.Ф. Реймерс, Ю.С. Шемшученко та ін. Водночас існує потреба більш детального аналізу еколого-правової культури як явища правової дійсності на предмет того, як закріплені в чинному законодавстві України правові підходи щодо необхідності розвитку екологічної культури, її окремих елементів та характеристик формують правовий інститут еколого-правової культури в системі екологічного права. Доведенню цієї закономірності розвитку системи екологічного права сприятиме використання наукових ідей представників теорії права, таких як, С.С. Алексєєв, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, В.О. Котюк, С.Л. Лисенков, С.П. Погребняк та ін. Це допоможе нам поглибити авторські підходи до даної проблематики² з огляду на сучасне її бачення.

Метою даного дослідження є виявлення науково-теоретичних і правових підходів до формування комплексного та міжгалузевого інституту еколого-правової культури в системі екологічного права України, розуміння еколого-правової культури людини та суспільства як необхідного й дієвого інструмента національної екологічної політики, а також внесення пропозицій з удосконалення чинного законодавства з метою підвищення рівня еколого-правової культури в суспільстві з урахуванням участі нашої держави в міжнародних та європейських інтеграційних процесах.

Розкриттю мети дослідження сприяло розв'язання таких завдань, як: проведення аналізу теоретико-правових та спеціально-наукових підходів, політико-концептуальних документів, джерел міжнародного та європейського екологічного права, національного законодавства стосовно регулювання відносин у сфері розвитку еколого-правової культури в її духовному та матеріальному вимірі.

Осмилення людством викликів ХХІ ст. утверджує нагальну необхідність збереження природного середовища нашої планети для майбутніх поколінь, адже усвідомлення небезпеки поглиблення сучасної екологічної кризи обумовлює актуальність пошуку шляхів підвищення рівня загальної культури в суспільстві, екологічної культури як одного з її проявів, та еколого-правової культури як результату впливу правових норм на свідомість людей. Для всебічного розвитку еколого-правової культури важливою є інтеграція екологічної, правової та інших сфер знань, адже застосування міждисциплінарного підходу до визначення ролі держави у здійсненні нею екологічної функції сприяє виявленню особливостей правового регулювання відносин у сфері формування матеріальної та духовної еколого-правової культури суспільства і кожної людини на всіх рівнях – від локального до глобального вимірів.

З одного боку, еколого-правова культура є основою, передумовою і водночас показником ефективності законодавства у сфері регулювання екологічних відносин. З іншого боку, у зміст та конструкцію конкретних різногалузевих правових норм закладаються вимоги про обов'язковість її формування – крізь призму розвитку еколого-правової свідомості, еколого-правового мислення та екологічного праворозуміння, еколого-правового світогляду, виховання етичних та естетичних підходів до правового регулювання екологічних відносин, освітньо-виховної, інформаційної, релігійно-наукової, загалом – духовної діяльності, спрямованої на сферу екологічної культури людини і суспільства в цілому, еколого-правової культури як її важливої складової.

Таким чином, доцільно вести мову про виділення у системі екологічного права України самостійного правового інституту формування еколого-правової культури.

Правовий інститут представниками теорії права пропонується розглядати як: законодавчо відокремлений комплекс юридичних норм, який забезпечує цілісне регулювання даного різновиду відносин або його сторони³; елемент системи права, представлений сукупністю правових норм, що регулюють однорідну групу

суспільних відносин⁴; певну групу правових норм, які регулюють найбільш однорідні суспільні відносини і тісно зв'язані між собою⁵; таке угруповання норм права певної галузі чи підгалузі, що регулює конкретний вид чи сторону однорідних суспільних відносин⁶; виокремлену групу норм права, які регулюють певний вид однорідних суспільних відносин, базовий рівень поєднання правових норм⁷.

Виходячи з предмета екологічного права, його системи як галузі права та системи екологічного законодавства, з урахуванням результатів процесу екологізації, важливими складовими екологічної культури, на нашу думку, доцільно розглядати правову культуру використання природних ресурсів, правову культуру охорони навколишнього природного середовища та правову культуру забезпечення екологічної безпеки людини від впливу небезпечних факторів та при настанні надзвичайних ситуацій⁸.

В основі еколого-правової культури знаходяться положення Конституції України про: обов'язок держави із забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги (ст. 16), про забезпечення прав кожного на безпечне довкілля, відшкодування заподіяної порушенням цього права шкоди й на вільний доступ до екологічної інформації (ст. 50) та покладання обов'язків не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані збитки (ст. 66).

Термін «екологічна культура» у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. вживається у взаємозв'язку з екологічною освітою та вихованням (ст. 7). Закон визначає необхідність формування у населення екологічного світогляду (п. «ж» ст. 3), окремо законодавцем приділяється увага збереженню унікальних територій та об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною (ст. 1). Отож, історично так склалось, що з прийняттям Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» еколого-правова культура отримала статус законодавчо визначеного соціально-правового інституту, а також передумови ефективності законотворчого процесу, управлінської, правозастосовної та іншої діяльності, яка впливає на екологічну складову життєдіяльності суспільства. Правові норми, які визначають зміст екологічної культури та її елементів, умови й шляхи її розвитку та які спрямовані на регулювання відносин у цій сфері, на наш погляд, формують міжгалузевий і комплексний інститут екологічного права.

Правовий режим охорони, використання та збереження згаданих об'єктів визначений положеннями Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р., яким до об'єктів культурної спадщини відносяться, поряд із спорудами та комплексами як самостійними типами культурної спадщини, також і визначні місця – зони або ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду (ч. 1 ст. 2).

Законом України «Про освіту» від 5 травня 2017 р. до засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності віднесено, зокрема, формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля (ч. 1 ст. 6). Всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, є метою повної загальної середньої освіти, досягнення якої забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, де, серед іншого, – екологічна та культурна компетентність (ч. 1 ст. 12).

Відповідно до положень цього Закону здобувачі освіти зобов'язані, зокрема, відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих, довкілля (ч. 3 ст. 53). Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані виховувати у здобувачів освіти повагу до культурних цінностей України, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання України та навколишнього природного середовища (ч. 2 ст. 54). Батьки здобувачів освіти зобов'язані виховувати у дітей відповідальне ставлення до власного здоров'я, здоров'я оточуючих і довкілля (3 ст. 55).

До основних завдань вищого навчального закладу згідно з нормами Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. віднесено формування особистості шляхом, зокрема правового й екологічного виховання (ч. 1 ст. 26). Серед завдань дошкільної освіти Законом України «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2001 р. визначено виховання у дітей свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля (ч. 1 ст. 7); Базовий компонент дошкільної освіти передбачає виховання елементів природодоцільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля (ч. 1 ст. 23). Напрямами позашкільної освіти Законом України «Про позашкільну освіту» від 22 червня 2000 р. є: туристсько-краєзнавчий, спрямований на залучення вихованців, учнів і слухачів до активної діяльності з вивчення історії рідного краю та довкілля (2 ч. 1 ст. 15), та еколого-натуралістичний, який передбачає оволодіння ними знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду вирішення екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної роботи та інших біологічних напрямів (3 ч. 1 ст. 15). Виховувати повагу до культурних цінностей Українського народу, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання та навколишнього природного середовища є обов'язком батьків або осіб, які їх замінюють, за Законом України «Про загальну середню освіту» від 13 травня 1999 р. (ч. 2 ст. 29).

Зрештою, Закон України «Про культуру» від 14 грудня 2010 р. до об'єктів культурного призначення відносить цілісні майнові комплекси парків культури та відпочинку, пам'ятки культурної спадщини та деякі інші об'єкти (ч. 1 ст. 1). Проте зазначена у цьому Законі взаємодія груп людей та їх спільнот з природою (п. 16 ч. 1 ст. 1), на жаль, не віднайшла свого розвитку як сфера екологічної культури в тексті зазначеного нормативного акта.

Безпосередньо з огляду на систему екологічного права України як галузі права і на систему екологічного законодавства, норми про екологічну культуру, її різновиди, зміст тощо містяться у наступних джерелах,

які регулюють відносини у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

У сфері природоресурсного права це: Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. – ч. 6 ст. 20, ч. 8 ст. 19, ст. 53, ст. 54, ч. 4 ст. 59, ч. 4 ст. 84, ч. 5 ст. 111, ч. 1 ст. 119, ч. 1 ст. 150, ст. 162, ч. 3 ст. 186, ч. 3 ст. 186-1; Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р. – ст. 1, ст. 16, ч. 2 ст. 33, ч. 3 ст. 46, ст. 50; Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. – ч. 1 ст. 51, ч. 1 ст. 54, ч. 1 ст. 55, ч. 3 ст. 85, ч. 2 ст. 107-1; Лісовий кодекс України в редакції Закону України від 8 лютого 2006 р. – ч. 3 ст. 18, ч. 1 ст. 33, ч. 1 ст. 37, ч. 1 ст. 39, ст. 45, ч. 1 ст. 67, ч. 1 ст. 74, ч. 2 ст. 80; Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. – ч. 1 ст. 8, ст. 14, ст. 59, ч. 2 ст. 65; Закон України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 р. – ч. 3 ст. 16, ч. 2 ст. 18, ч. 1 ст. 20, ст. 28, ч. 1 ст. 37, ч. 2 ст. 46; Закон України «Про мисливське господарство і полювання» від 22 лютого 2000 р. – ст. 1; Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 р. – ст. 26, ч. 2 ст. 30; Закон України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 р. – ч. 1 ст. 9, ч. 1 ст. 14, ст. 15, ч. 1 ст. 35.

У сфері природоохоронного права це: Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 р. – ч. 2 ст. 3, ст. 6, чч. 2 і 3 ст. 7, ч. 1 ст. 16, чч. 1 і 4 ст. 20, ч. 1 ст. 21, ч. 4 ст. 23, ч. 1 ст. 24, ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 33, ч. 2 ст. 35, ч. 2 ст. 36; Закон України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 р. – ст. 14; Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 р. – ч. 4 ст. 13, ст. 14.

У сфері права екологічної безпеки це: Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 р. – ст. 24; Закон України «Про відходи» від 5 березня 1998 р. – ч. 7 ст. 33; Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 2 березня 1995 р. – ч. 1 ст. 13, ст. 23; Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. – ст. 1; Кодекс цивільного захисту України – ч. 1 ст. 2, чч. 10 і 13 ст. 32, ч. 14 ст. 33, чч. 1 і 2 ст. 41.

Як зазначається в теоретико-правовій літературі, інститут права характеризується тим, що він: а) регулює певний вид однорідних суспільних відносин; б) являє собою певну сукупність норм, яка є відносно автономною у складі галузі права; в) забезпечує цілісне, відносно завершене правове регулювання певного соціального феномена (тобто має певну автономію); г) має загальну мету, основну ідею (принципи); д) використовує специфічні поняття та юридичні конструкції⁹.

Таким чином, зазначений комплекс правових норм різного еколого-правового спрямування відповідає ознакам правового інституту.

Принагідно зазначимо, що Кодексом цивільного захисту України визначено поняття нової правової категорії – культури безпеки життєдіяльності населення, що дає змогу вести мову про формування нового субінституту екологічного права – у складі права екологічної безпеки. Так, відповідно до ч. 1 ст. 41 цього Кодексу, культура безпеки життєдіяльності населення – це сукупність цінностей, стандартів, моральних норм і норм поведінки, спрямованих на підтримання самодисципліни як способу підвищення рівня безпеки.

Зміст культури безпеки життєдіяльності населення розкривається у ч. 2 зазначеної статті, а саме: популяризація культури безпеки життєдіяльності серед дітей та молоді організовується і здійснюється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, громадськими організаціями шляхом: 1) проведення шкільних, районних (міських), обласних та всеукраїнських змагань з безпеки життєдіяльності; 2) проведення навчально-тренувальних зборів і польових таборів; 3) участі команд – переможниць у заходах міжнародного рівня з цих питань.

Законодавчо передбачається також навчання учнів, студентів та дітей дошкільного віку діям у надзвичайних ситуаціях та правилам пожежної безпеки, а також навчання дітей дошкільного віку в надзвичайних ситуаціях та запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем, яке проводиться шляхом формування в них поведінки, відповідної віку дитини, щодо власного захисту та рятування (ч. 3 і 4 ст. 41 Кодексу цивільного захисту України).

Положення про необхідність розвитку екологічної культури містять і концептуальні документи політико-правового характеру, які констатують сучасний стан екологічних проблем, визначають політико-правові засади вдосконалення чинного законодавства, розробки й запровадження правових та інших механізмів та засобів.

Удосконаленню екологічного законодавства України сприятиме виконання стратегічних цілей Основних напрямів (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 р., затвердженої Законом України від 21 грудня 2010 р. (підвищення рівня суспільної екологічної свідомості шляхом включення питань формування екологічної культури, екологічної освіти та просвіти в державні цільові, регіональні та місцеві програми розвитку (ціль 1 розділу 3)). Шляхи підвищення рівня еколого-правової культури мають бути передбачені і в Програмі збереження навколишнього природного середовища, розробка якої визначена Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 (вектор безпеки).

Підвищенню рівня еколого-правової культури сприятимуть положення Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншого боку (Угоду ратифіковано Законом України від 16 вересня 2014 р.). У главах «Навко-

лише середовище» (гл. 6) та «Культура» (гл. 24) даної Угоди визначаються основні напрями співпраці в економічній, політичній, правовій, екологічній, соціальній та інших сферах.

Рівень розвитку еколого-правової культури в суспільстві обумовлена ефективністю діяльності держави в сфері: гармонізації, адаптації та конвергенції європейських і національних підходів у рамках екологічної політики Європейського Союзу; імплементації прийнятих світовим співтовариством міжнародно-правових норм у чинне законодавство України; впровадження в національне законодавство позитивного досвіду зарубіжних країн із регулювання екологічних відносин.

Таким чином, виділення правового інституту формування еколого-правової культури в системі екологічного права України досягло логічного завершення, хоча потребує подекуди оновлення. Цьому сприятиме, на нашу думку, внесення доповнень до Закону України «Про культуру» стосовно поняття, видів та елементів екологічної культури та еколого-правової культури як її важливої складової.

Оскільки важливим завданням еколого-правової науки в питанні розвитку екологічної культури в суспільстві й державі є удосконалення законодавства, що регулює природоресурсні, природоохоронні та антропоохоронні (у сфері екологічної безпеки) відносини, пропонуємо розробити науково обґрунтовану Концепцію розвитку екологічної культури в Україні. Доцільно, на нашу думку, передбачити в ній і підвищення рівня еколого-правової культури в якості окремого розділу¹⁰.

Таким елементам еколого-правової культури, як еколого-правова свідомість, еколого-правове мислення, еколого-правовий світогляд слід надати особливого значення, адже саме вони формують екологічно спрямовану особистість та громадянина, виховують повагу до норм права, екологічну моральність та впливають на поведінку в навколишньому природному середовищі¹¹.

¹ Нормативно-правові акти див. згідно з Офіційним сайтом Верховної Ради України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

² Позняк Е.В. Еколого-правова культура: законодавчі підходи до формування міжгалузевого інституту екологічного права України // «Реалізація норм екологічного, земельного та аграрного права в умовах реформування правової системи України»: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 8–10 вересня 2017 р.) / Е.В. Позняк ; відп. ред.: Н.Р. Кобецька, Н.О. Багай, Г.В. Мороз. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2017. – С. 68–71.

³ Проблемы теории права. Основные вопросы общей теории социалистического права. Курс лекций: в 2 т. / С.С. Алексеев. – Свердловск. Свердловский юридический институт, 1972. – Т. 1. – С. 139.

⁴ Общая теория права и государства / под ред. В.В. Лазарева. – М.: Статут, 1996. – С. 169.

⁵ Котюк В.О. Теорія права: Курс лекцій: навч. посіб. для юрид. фак. вузів / В.О. Котюк. – К.: Вентурі, 1996. – С. 57.

⁶ Теорія держави і права: навч. посіб. / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.; за заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 200.

⁷ Погребняк С.П. Система права / С.П. Погребняк // Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. – К.: Ваїте, 2015. – С. 149.

⁸ Позняк Е.В. Вказана праця. – С. 68–69.

⁹ Погребняк С.П. Система права / С.П. Погребняк // Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. – К.: Ваїте. – С. 149–150.

¹⁰ Позняк Е.В. Вказана праця. – С. 71.

¹¹ Там само.

Резюме

Позняк Е.В. Формування інституту еколого-правової культури в системі екологічного права України: проблеми та перспективи.

Досліджено науково-теоретичні та правові підходи до формування інституту еколого-правової культури людини та суспільства як міжгалузевого і комплексного інституту екологічного права України. Внесено пропозиції з удосконалення чинного законодавства з метою підвищення рівня еколого-правової культури в суспільстві з урахуванням участі нашої держави в міжнародних та європейських інтеграційних процесах.

Ключові слова: використання природних ресурсів, екологічне право, еколого-правова культура, забезпечення екологічної безпеки, національна екологічна політика, охорона навколишнього природного середовища, правовий інститут, правові засади екологічної культури.

Резюме

Позняк Э.В. Формирование института эколого-правовой культуры в системе экологического права Украины: проблемы и перспективы.

Исследованы научно-теоретические и правовые подходы к формированию института эколого-правовой культуры человека и общества как межотраслевого и комплексного института экологического права Украины. Внесены предложения по улучшению действующего законодательства с целью повышения уровня эколого-правовой культуры в обществе с учетом участия нашего государства в международных и европейских интеграционных процессах.

Ключевые слова: использование природных ресурсов, национальная экологическая политика, обеспечение экологической безопасности, охрана окружающей природной среды, правовой институт, правовые основания экологической культуры, экологическое право, эколого-правовая культура.

Summary

Pozniak E. Formation of the institute for ecological legal culture in the system of ecological law of Ukraine: problems and perspectives.

The article is focused on scientific, theoretical and legal approaches to the formation of the institute of ecological legal culture of man and society as interdisciplinary and integrated institute of ecological law of Ukraine. Proposals are defined to improve the current legislation in order to increase the level of ecological legal culture of the society, taking into account the participation of Ukraine in international and European integration processes.

Key words: ecological law, ecological legal culture, ensuring of ecological safety, environmental protection, legal institute, legal principles of ecological culture, national ecological policy, use of natural resources.

УДК 349.42

І.С. СЮЙВА

Ірина Сергіївна Сюйва, кандидат юридичних наук, асистент кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИН У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Характерною особливістю сучасного аграрного законодавства є зміна підходів до правового регулювання відносин у сфері використання тварин у сільськогосподарському виробництві, які полягають у запровадженні в законодавство України вимоги гуманного ставлення до тварин. Це є ознакою цивілізованості українського суспільства та зумовлено як підвищенням рівня правової культури населення, так і необхідністю адаптації аграрного законодавства України у визначених сферах до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами¹. Зокрема, в галузі сільського господарства необхідно адаптувати та впровадити в практику 44 акти права ЄС. А в частині санітарних та фітосанітарних заходів, які стосуються в тому числі охорони тварин та нерозривно пов'язані з можливістю отримати доступ до ринку ЄС українським харчовим продуктам, – 255 документів².

В аграрно-правовій літературі не знайшли належного висвітлення правові питання використання тварин у сільськогосподарському виробництві. Наявні ж наукові роботи з досліджуваної проблематики не враховують останніх змін до законодавства в сфері благополуччя та охорони тварин або ж висвітлюють лише окремі питання використання сільськогосподарських тварин. Зокрема, заслуговує на увагу підручник «Ветеринарне право» (2015 р.)³, підготовлений колективом авторів НУБіП України під керівництвом В.М. Єрмоленка, в якому детально висвітлено особливості правового регулювання сучасних ветеринарних відносин та їх проблематику. Варто зазначити, що підручник було нагороджено Золотою медаллю XXVII Міжнародної агропромислової виставки «АГРО-2015» у номінації «За краще навчальне видання». У монографії С.І. Марченко «Організаційно-правові питання товарного сільськогосподарського виробництва в Україні» (2008 р.)⁴ окремий розділ присвячено адаптації аграрного законодавства у сфері благополуччя тварин (утримання, використання, перевезення, забою тощо), проте в ньому не враховано змін, що відбулись протягом останнього десятиліття. У навчальному посібнику Т.О. Коваленко, С.І. Марченко «Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України» (2015 р.)⁵ окремий розділ присвячено загальним питанням використання сільськогосподарських тварин, в посібнику висвітлюються питання захисту тварин від жорстокого поводження, забезпечення ветеринарного благополуччя тварин та здійснення ідентифікації та реєстрації сільськогосподарських тварин. Підтримуючи в цілому застосований підхід до висвітлення правового регулювання виробництва продукції тваринництва, варто зауважити, що у цьому виданні недостатньо висвітлені питання забою сільськогосподарських тварин, транспортування тварин тощо.

Теоретико-правовим підґрунтям та методологічною основою даного дослідження стали праці видатних вчених у галузі аграрного, земельного та екологічного права: В.І. Андрейцева, Г.І. Балюк, О.В. Гафурової, А.П. Гетьмана, В. М. Єрмоленка, Т.О. Коваленко, Т.Г. Ковальчук, М.В. Краснової, С.І. Марченко, В.Л. Мунтяна, В.В. Носіка, О.О. Погрібного, Е.В. Позняк, В.І. Семчика, А.М. Статівки, Н.І. Титової, В.Ю. Уркевича, М.В. Шульги, В.В. Янчука, В.З. Янчука та інших.

Метою статті є аналіз законодавства України у сфері використання тварин у сільськогосподарському виробництві, тобто законодавства про здоров'я та благополуччя тварин, з'ясування вимог до виробників сільськогосподарської продукції в галузі тваринництва та визначення рівня адаптації аграрного законодавства до законодавства ЄС в досліджуваній сфері.